

**PERSONAJE FEMININE ȘI MELANCOLIA COMUNISTĂ
ÎN ROMANELE LUI DAN LUNGU**
Female Characters and Communist Melancholy in Dan Lungu's Novels

**Marius NICA, Assistant Professor Ph.D.,
Petroleum-Gas University of Ploiești**

Abstract: Sunt o babă comunistă *as well as all other novels of Dan Lungu (re)constructs not only the period before '89, but also the present feeling of bringing back the Past. The characters are all indebted to this perpetual state of reliving their lives in the communist period, yet, out of two major perspectives: on one hand there is a perspective within the fiction itself – that of the characters, and, on the other hand, there is a superior level perspective, a narrative one which builds up the entire fictional universe. The paper brings forward the main female characters that support the “communist melancholy” and the manner in which this is elaborated upon a piece of history which has more and more become inspiration for novel writers.*

Keywords: communism, literary imagery, melancholy, memory.

În pofida faptului de a fi un subiect controversat și dezamăgitor pentru majoritatea românilor, comunismul constituie una dintre cele mai productive surse de inspirație a scriitorilor contemporani. Comunismul românesc devine o imagine mai mult decât o istorie, un artefact cultural ce se suprapune realității secolului trecut. Pentru generațiile actuale – și nu numai – există o serie transpuneri imaginare și mentale ce traduc metaforic întreaga istorie comunistă, diminuând uneori (după cum este și cazul textelor lui Dan Lungu) tragediile și dramele individuale ale acelor ani.

Romanul din 2004, *Raiul găinilor*, subintitulat *fals roman de zvonuri și mistere* dovedește apetența autorului pentru comunitățile mici în care personaje aparent nesemnificative traduc structuri mentale și comportamentale specifice României pre-revoluționare. Lectorul privește oarecum „de sus” o lume în miniatură, o lume pestriță cu reguli ce guvernează tacit gesturile indivizilor. Atmosfera provincială, presărată cu tipuri umane neștiute conturează spațiul întâmplărilor: spațiul periferic al străzii Salcânilor. Aici oamenii trăiesc pentru a povesti, iar atunci când o fac, rememorându-și trecutul, ei dau amploare subiectelor, exagerând poveștile de viață ale celorlalți locuitori. Comunismul este prezentat astfel din perspective diferite, fiecare personaj participând într-un fel sau altul la construcția metaforei finale. Relatarea este simplă, punctată de episoade umoristice ce împiedică dezvoltarea unor accente tragice.

În romanul său, Dan Lungu descrie cu hazul specific tranziția de la perioada comunistă la cea post-comunistă, folosindu-se în primul rând nu de complexitatea personajelor sale, ci de spectrul larg al comportamentelor acestora. Comunitatea adusă în prim plan ficțional „suferă” de aceea ușoară melancolie a istoriei, devenind uneori ridicolă sau chiar înspăimântătoare: Milica, bârbitoarea satului care „înflorește” orice noutate sau zvon, bărbații care se duc zilnic la cârciuma din sat (*Tractorul Șifonat*), Mitu care îi distrează pe localnici cu povestirile lui despre Ceaușescu, Familia Covalciuc sau nora neștiutoare.

Personajele romanului *Raiul găinilor* au o patologie diformă fără ca vreuna dintre ele să construiască imaginea vreunui personaj principal. Întreg universul romanului se îndatorează nu atât acțiunilor personajelor, cât, mai degrabă, împletirii poveștilor lor și a aducerilor aminte.

Poate cel mai bine conturate – și cu siguranță cel mai bine determinate lingvistic – sunt personajele feminine, ale căror relatări solidifică nostalgia perioadelor trecute. Milica este, prin excelență, prototipul femeii ce caută informația și dorește să o transmită mai departe, dar modificată, resemnificată de adăugiri personale. Ea există în centrul comunității mai ales prin *modul personal* de a construi imagini și povești din experiențele personale. Ea este singura care a putut vizita la un moment dat casa Colonelului, descrierea acesteia fiind una a amănuntelor, dând impresia că știe orice detaliu despre orice obiect pe care l-a putut vedea: *Preț de vreo trei-patru zile, maximum o săptămână, în urma acestei incredibile șanse, Milica a fost în centrul atenției pe strada Salcânilor. [...] fiecare locuitor dorea în secret să audă chiar din gura Milicăi, să vadă casa Colonelului cu urechile lui, direct de la Milica, să-i poată studia acesteia gesturile și fața în timp ce povestește, să-i poată cântări inflexiunile vocii.* Bârfa, informația ascunsă dar bogată în detalii (fie el adevărate sau nu) reprezenta un mod de existență în perioada comunistă; necesitatea „poveștilor” ținând locul posibilităților limitate de informare.

Personajele romanului nu se luptă cu perioada comunistă, ci cu ele însele și cu viața monotonă pe care și-au construit-o de-a lungul timpului. Ele se vor afla pe rând în centrul scenei ficționale datorită evenimentelor povestite și amplorii create în jurul acestora. Lumea de aici constituie un tărâm al mediocrității cu oameni lipsiți un sens real al vieții, integrându-se perfect universului de mahala. La fel și „Hleanda nebuna”, cea care adună toți câinii și trăiește cu ei, aruncă în comunitate ideile ei despre sfârșitul lumii ce are să se abată pe strada Salcânilor: *Nebuna străzii putea fi zărită scurmând alături de ei, în groapa care ajunsese mai curând o denivelare, după surcele, fragmente de uși, ferestre sau garduri, pe care le lega cu o sfoară sau un cablu și le târa spre casa ei cu tâblăria ruginită și căzută într-o rână, din capătul străzii.* Tehnica personajului nebun nu este nouă, evident, dar amintește de tehnicile narrative ale romanului românesc predecembrist, în care, sub imaginea alienării (de orice formă ar fi fost aceasta) erau transmise adevăruri ce altfel nu ar fi putut trece de cenzura vremii. Nebunia femeii nu mai funcționează în acest mod, însă nici gratuită nu putem spune că este. Ca tehnică narativă, discursul lunatic devine în acest caz un fel de refren, o reluare obsedantă a imaginilor și motivelor comuniste (obsedante la rândul lor în realitatea românească a vremii): *Rugați-vă, oameni buni! Stima noastră și mândria, Ceaușescu, România! [...] Căiți-vă, oameni buni! Lăsați rachiul și vinul, lăsați preacurvia și minciuna, lăsați gândurile rele, mergeți la școală, învățați, învățați și iar învățați, consumați pește oceanic, trăiască 23 August!* Apropierea pe care Dan Lungu o face nu este întâmplătoare. Discursul propagandistic, prin reluarea lui la toate nivelurile societății comuniste, a devenit un clișeu ce s-a transformat în formulă sinestezică după anii '90. Imperativul *rugați-vă* accentuează modul de construcție a clișeului propagandistic: repetarea aceleiași fraze (dar fără sensul discursului religios) a dus la construcția de formule seci, rimate și ritmate ce au asigurat existența în folclorul urban contemporan a diverse construcții ironice și acuzatoare. O istorie a sloganurilor obsedante și a clișeele lingvistice este readusă prin vocea personajului Hleanda nebuna, conturând sonor metafora comunismului ce guvernează romanul.

Vera Socoliuc este o alta imagine feminină ce întregește tabloul ficțional al perioadei comuniste. Ea întruchipează prototipul femeii venite „de la oraș”, ce afișează o superioritate evidentă față de cei de pe strada Salcânilor. Privită de celelalte personaje ca o persoană cu „multe pretenții”, Vera Socoliuc are *aerul de persoană hotărâtă să-i civilizeze pe cei din jur, gata să pună umărul la o revoluție a gustului în gospodăria lor, răzbătea ușor de sub cuvintele melodioase, iar bătrânilor nu le fu deloc pe plac*. Ea apare ca un element din exterior ce deteriorează spațiul intim și tradițional al familiei, urmând ca în final să fie contaminată de liniștea și monotonia satului. Spațiul mahalalei „îngHITE” și maculează orice tentativă de modificare a formelor și structurilor moștenite. *Se făcuse de rușine, primise un fel de botez, se răsese pe seama ei, devenise cumva de-a lor. În scurt timp, din „bucureșteanca” a devenit Vera sau doamna Socoliuc, după caz. Atunci a intrat practic cu adevărat în familia Socoliuc și a fost acceptată pe stradă*. Temperamentul său diferit și neimplicarea ei în discuțiile localnicilor o fac pe Vera să fie percepută ca aparținând unui alt univers, la fel ca și Colonelul. Este atitudinea comunității de pe strada Salcânilor de a respinge tot ceea ce este străin, necunoscut și care nu adoptă un comportament comun. Raportată la societatea comunistă, Vera poate cu ușurință să se încadreze în sfera elementelor neutre care nu aderă și nici nu împărtășesc principiile unei comunități solide, afișând un fel de absenteism social.

Aurora Spătaru este „ochiul din umbră” de pe vestita stradă, elementul care aduce spectaculosul în rândul localnicilor, devenind un narator-observator. Ea are rolul de a anima comunitatea prin temperamentul și prin acțiunile ei nefirești, fapt ce îi aduce porecla „ciudata satului”. Tot ea este cea care îi informează pe locuitori de ceea ce se întâmplă în familia Covalciuc. Stilul indirect liber este înlocuit de caracterizarea directă făcută de narator într-un limbaj intenționat literar, impregnat de numeroase neologisme cu intenția de a crea un contrast defavorabil personajului prezentat anterior. Astfel, „doamna Spătaru” ai cărei ochi *părăseau starea de incertitudine, de atenție flotantă și focalizau, însuflețiți brusc, schimbarea de decor trece de la contemplarea amorfă nediferențiată a ansamblului, la scrutarea vioaie și emfatică a detaliului dinamic*. Autorul recurge la această schimbare de registru lexical și pentru a-și exprima ironia. Scenele conjugale din casa aceluiași cuplu au ca punct de referință televizorul alb-negru pe care aceștia îl dețin din cel de-al cincilea an de căsnicie. Pentru doamna Spătaru, privitul pe fereastră este un gest ce se oglindește în cel din fața televizorului. Reacțiile ei sunt aceleași, de parcă *viața ei ar fi fost prinsă în joc*. Este un „joc” pe care personajul îl observă atent și are grijă să indice, detaliat, faptul că ea și-a îndeplinit datoria: *Când se întorceau de la treburile lor, Aurora ieșea în poartă și le aducea la cunoștință cele petrecute, cu sentimentul datoriei împlinite, încheind de fiecare dată astfel: „și mai mult de atât nu am putut scoate de la ei”*.

Personajele din *Raiul găinilor* sunt oameni simpli cărora nu le-a mai rămas nimic de făcut în tranziția actuală decât să bea din plictis (bărbații), să vizioneze telenovele (femeile), să comenteze ultimele întâmplări auzite sau văzute, zvonurile ce circulă cu rapiditate fără să mai fie preocupați de altceva decât să se ironizeze reciproc, să se bucure că se pot întâlni la crășmă cum fac bărbații de pe strada Salcânilor sau să aștepte evenimente deosebite cum fac femeile, dar numai în afara orelor în care se transmit telenovelele. Aceasta este o lume frustrată în mahalaua românească actuală, devenită interesantă datorită stilului naratorial al lui Dan Lungu.

Sunt o babă comunistă, roman ce apare în 2007, reprezintă o nouă imagine ficțională a momentului de tranziție a României de la perioada prerevoluționară. Personajul central este reprezentat de o femeie ajunsă la vârstă matură ce își amintește cu plăcere dar și cu mare nostalgie evenimentele prin care a trecut; sunt rememorate episoade din copilărie, adolescență dar și din trecutul apropiat, al ultimilor ani de comunism. Este prototipul femeii simple ce se dezvoltă în anii comunismului românesc și care, în momentul dispariției acestuia, încearcă să îl recupereze prin singurul mijloc rămas viabil: memoria personală. Este o încercarea de a se integra în prezentul ce nu îi oferă aceleași satisfacții precum istoria trăită în anii tinereții. Emilia Apostoae nu este un personaj complex, dar maniera în care este realizat face din el un simbol al eternei nostalgii comuniste. Epoca în care au existat condițiile de a deveni „orășeancă” o scapă de calvarul vieții de la țară și o ajută să descopere beneficiile traiului urban.

Personajul nu evoluează pe parcursul romanului, ci acumulează pe parcursul dialogurilor sau a monologurilor interioare straturi succesive de nostalgie. Aceasta se va traduce în final cu o dramă a inadaptării, dar, specific textelor lui Dan Lungu, drama individului nu se manifestă la cote extreme, ci rămâne la nivelul dilemei și a întrebărilor retorice. Ce impresionează însă este prototipul creat prin Emilia Apostoae: femeie simplă, cu tradiții puternice, fără idealuri înalte, ce dovedește predispoziția spre kitsch în diferite aspecte ale vieții ei. Spațiul din jurul personajului respiră de la începutul romanului aceeași imposibilă împăcare cu istoria și cu trecerea timpului: *La întoarcere m-am uitat mai atentă la blocul în care locuim. [...] Nu mai era nou, ca atunci când ne-am mutat în el, nebuni de fericire. Trecuseră peste treizeci de ani și nu mai pupase nicio bidinea. Ce mai, era scorojit de-a binelea, iar colțurile erau mâncate de ploaie. [...] Treptele de la intrare erau ciobite și balustradele îndoite, bălăngănindu-se la prima atingere.* Descrierea nu este întâmplătoare, spațiul inhabitat de personaj rezonând cu acesta și cu modul individual de a se identifica în timp. Este o degradare pe care Emilia o resimte acut, o degradare la nivel de așteptări personale și de proiecții prezente. Nostalgia personajului se activează la fiecare gând al acestuia, dorința de a trăi acele clipe din trecut fiind incomensurabilă.

Și poate că nici un interval istoric nu este mai încărcat de semnificații pentru conturarea biografiilor contemporane: prin mii de fire, de la elite până la omul de rând, românii de astăzi sunt fii unui timp către care se reîntorc cu nostalgie. Habitatul însuși obligă la această reexaminare melancolică: blocul intră în viața republicii definitiv, pentru a o nu mai părăsi niciodată.⁶

Emilia Apostoae respinge într-o oarecare măsură înnoirea societății, sperând într-o posibilă revenire a orânduirii anterioare în care ea simte că totul fusese mai ușor pentru familia ei. De fapt, drama ei este alimentată de faptul că propriile sentimente ei nu coincid cu cele ale comunității și, mai ales, cu cele ale fetei sale, plecată în Canada. Această incompatibilitate dă naștere întregului proces de rememorare a vieții în timpul comunismului și încercării de recuperare a trăirilor de atunci. Elementele rămase fizic în jurul

⁶ Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *Explorări în comunismul românesc*, vol. III, Polirom, Iași, 2008, p. 261.

personajului accentuează brutal sentimentul nostalgiei, oferind totodată șansa naratorială de a fi trasate tușe specifice imaginarului comunist: *Când se întâmplă să trec pe lângă ea, întorc capul. Mă frige sufletul, pe cuvânt. Am senzația că acolo, în secție, scheletele noastre au rămas în poziție de lucru, gata în orice moment să înceapă treaba. Că e doar o pană de curent. Știu că-i o prostie cât mine de mare, că vremurile nu se mai întorc, dar asta simt.* Romanul are o dublă poveste: pe de o parte este cea a Emiliei, femeia ce nu reușește să se adapteze noii lumi capitaliste, iar pe de altă parte este cea a comunismului românesc. Cea de a doua se construiește detaliat, prin prezentarea directă a modului de existență din acea vreme. Eroina este așezată pe poziția povestitorului și, cu lexicul specific, oferă detalii despre modul de a deveni membru de partid, despre bancurile cu Ceaușescu spuse de colegii de muncă, despre micile furturi ce aveau loc în secție și despre „avantajele” de care familia ei putea uneori beneficia.

Povestea de viață a protagonistei se desfășoară în mai multe spații temporale, cel al copilăriei, al familiei, al primelor experiențe citadine, al muncii într-o uzină comunistă, toate acestea creionând individualitatea personajului feminin. Episoadele din copilărie precum cele în care familia se adună să facă tezic sau în care tânăra fată de la țară își dorește să ajungă la oraș conturează voit o atitudine specifică acelor ani: mirajul orașului. *Am văzut mai demult un film cu nemți. La tanti Lucreția, bineînțeles. Noi nu avem nici măcar curent electric. Vreau la oraaaaș!, strig eu în găleată. Eu strig, eu aud. Seara stăm la lumina lămpii. [...] E bine să ai becuri. Nici la rând la gaz nu trebuie să stai.* Mica reușește să evadeze din spațiul închisat al satului la oraș cu ajutorul Lucreției și a lui nenea Andrei, se angajează la o fabrică de construcții metalice, se căsătorește cu Țucu, primește un apartament de la stat și o are pe Alice, care va deveni ulterior ingineră precum cerea moda vremii. Toate acestea contribuie la construirea unei atitudini pozitive în raport cu epoca socialistă și tocmai de aceea, în prezent, Emilia încearcă o recuperare a acelor momente. Pentru ea, femeia avea mai multe șanse decât ar putea avea în prezent și, în noua ordine de valori, eroina se simte un intrus, neînțelegând aversitatea unora față de ceea ce ea considera a fi fost perioada benefică din viața ei. Aceste momente sunt redată prin monologuri interioare ce beneficiază de un umor delicios, o frazare specifică omului simplu și, nu de puține ori, cu mici erori intenționate.

Întâlnirea cu Alain îi va zgudui puțin lumea Emiliei, deoarece la întrebarea cum a fost comunismul, ea va răspunde *că o duc mai rău acuma ca înainte de revoluție*, dovadă că este fidelă acelei perioade, și că orice element ce ar denigra mai mult sau mai puțin imaginea construită de ea va fi respins și calificat drept negativ. Până și obiceiurile canadienilor sunt de condamnat, Emilia fiind de părere că lumea s-a schimbat și nu se mai bazează pe același valori cunoscute ei. Se observă astfel o mentalitate ușor tributară educației din perioada socialistă, prin respingerea oricărei idei din exterior (ce oglindește la nivelul individului lipsa de deschidere a societății românești comuniste din acei ani).

Titlul romanului contribuie la revelarea unei condiții pe care Emilia nu o conștientizează până la un moment dat. Protagonista va realiza în urma unei discuții cu Alice (care lauda modul de viață al canadienilor) că, de fapt, ea aderă în continuare la valorile inoculate de regimul comunist. *Vai mamă, eu ziceam că te faci, dar tu ești mai comunistă decât credeam.* Emilia Apostoae își construiește un univers propriu, al aducerilor aminte, un univers aproape ideal în care se simte în siguranță în fața noii lumi. Și, în momentul definitoriu al conștientizării acestui fapt, va recunoaște, mai mult sieși decât lui Alice: *Uite*

că mi-am dat arama pe față. Sunt o babă comunistă, dacă nu știi. Asta sunt. Romanul lui Dan Lungu contribuie la construcția unei anume tipologii de personaj feminin, Emilia fiind participantă la un sentiment invers al revelației. Ajunsă la o vârstă înaintată, baba comunistă nu mai are niciun ideal concret, toată lumea o blamează pentru ideile sale. Atitudinea celorlalți o determină să își construiască un ideal prin reînvierea unei ideologii pe care o va promova în încercarea de a recupera acel timp al binelui și al confortului știut.

În dialogul dintre Emilia și Alice descoperim relația dintre trecutul nostalgic și prezentul activ cu concepte și valori total diferite. Momentul alegerilor prezidențiale, când Emilia pledează pentru vechiul sistem, este o tehnică narativă intenționată pentru a pune în antiteză cele două prototipuri feminine: pensionara nostalgică și tânăra revoluționară cu viziuni capitaliste. *Uite, mamă, așa cum vorbești tu din experiența vieții tale, așa pot să-ți spun și eu din experiența mea: eu nu am niciun singur motiv să regret comunismul. [...] Cum să fie prost un sistem în care eu am dus-o bine?* Alice este reprezentanta noii generații ce aștepta să se integreze unui sistem democratic, așezată în mod intenționat în contrast cu mama sa pentru a da amploare dramei celei din urmă.

E și o diferență de epocă și de ritm istoric, nu numai de mentalitate generaționistă. Dacă adolescența mamei se suprapune fazei mobilizatoare și constructive a socialismului românesc, cu nenumărate șantiere de pe care se înalță cartiere de blocuri, uzine uriașe, baraje, hidrocentrale și tot restul, copilăria fiicei (care mai târziu va emigra în Canada) e prinsă în acolada unei perioade de recul: cu depășiri fantasmagorice ale planului cincinal și butaforii placate pe realitate, pentru a-l satisface pe Conducătorul paranoic. [...] Cititorii mai tineri vor avea, în acest punct, senzația că Dan Lungu fabulează, lansându-se în proiecții parodice la granița absurdului. De fapt, el lucrează cu materialul regimului trecut și în spiritul funcționării acestuia, în anii '80. Ceea ce azi pare de un comic nebun reprezenta, ieri, realitatea însăși. Greu de crezut? Dar de trăit?...⁷

Drama este cu atât mai puternică cu cât Emilia însăși ajunge să se întrebe dacă are sau nu dreptate. Un fel de „cetățean turmentat” ce caută răspuns trecutului și prezentului său, pierdut în dileme ce par a nu-și găsi rezolvare: *Dar era posibil un comunism fără comuniști „din aceia”? Dacă nu, mai voiam eu comunism? Dacă numai aceia erau comuniștii, atunci nu mai voiam să fiu comunistă. Nu mai voiam să fiu, dar eram. Se poate să fii fără să vrei să fii?*

Finalul romanului crește tensiunea interioară a personajului prin punerea în opoziție cu ideile și dorințele celor de aceeași vârstă. Emilia Apostoae se întâlnește cu sora ei – Sandală – și cu fosta colegă de serviciu – Aurelia – și le propune să reia legăturile cu ceilalți colegi pentru a redeschide atelierul, dar, spre surprinderea ei este contrazisă, iar ideile sale sunt respinse cu vehemență. Un impact puternic îl are și aflarea veștii că unii dintre foștii ei colegi au cunoscut altă evoluție, s-au îndepărtat de mediul în care Emilia îi cunoscuse și în care dorea cu ardoare să rămână. Faptul că încă o dată dorințele și gândurile Emiliei sunt

⁷ Paul Sandu, *Întâlnirea cu destinul* în „România literară”, nr. 10, 2007.

demonstrate o face să devină sceptică în legătură cu propria mentalitate și așteptări. Lumea Emiliei este zguduită, iar ea devine pentru moment un personaj cu o ascensiune a sentimentelor, punându-și la îndoială credința în perfecțiunea acelor vremuri după care tânjea: *Simțeam cum trecutul meu începe să se schimbe. În joc intraseră piese noi, care nu se potriveau deloc, care mă obligau să iau jocul de la capăt. [...] Fuseserăm cu toții ca într-o familie și până mai adineauri fuseserăm fericiți. Acum...începea să se destrame. De când se uita sora mea la mine ca la o babă comunistă? De ce amintirile noastre erau atât de diferite?*

Aparent un personaj linear și simplu, Emilia Apostoae dezvăluie putere de auto-analiză, ceea ce îi oferă contur și rezistență ficțională. Prin ea sunt puse în balanță cele două regimuri, insinuându-se naratorial, cu ușoară ironie, punctele slabe ale comunismului românesc. Lectorul nu asistă la o evoluție a personajului, ci, mai degrabă, la o rememorare a vieții acestuia și de aici și ușoara lipsă de dinamism a romanului. Dar, dincolo de aceasta, există o activare a conștiinței prin care Emilia declanșează drama identității. Structurat pe trei planuri narrative care se îmbină în rememorările personajului (viața la țară – copilăria, munca în comunism la uzină și viața de pensionar) romanul atrage prin stilul său liber și natural, poveștile Emiliei fiind traduse cu ajutorul unui umor fin și al unei ironii evidente.

Pe lângă personajul feminin central, în *Sunt o babă comunistă* apar și alte personaje feminine cu un comportament contrastant cu cel al Emiliei Apostoae. Doamna Rozalia este personajul antitetic, anticomunist cu o poveste de viață ce ar putea impresiona pe oricine. În izolarea ei, cu vizitele anunțate dinainte, această figură feminină devine „contragreutatea” ideologică pentru nostalgia comunistă a Emiliei. Dan Lungu încearcă să pună în oglindă cele două femei, cu cele două povești de viață reușita fiind doar în accentuarea sentimentului de inconfort și de neclaritate al Emiliei Apostoae. Povestea la care aceasta asistă în casa Rozaliei nu schimbă cu nimic sentimentele babei comuniste față de regimul regretat, ci doar adâncește drama situației în raport cu ceilalți. *Dragă doamnă, asta e comunismul meu: cel care a luat cu forța atelierul tatii, care mi-a retezat din fașă valul de a mă face pictoriță, care m-a lipsit de culori toată viața.* În acest roman descoperim două mari drame existențiale: una a Rozaliei, unde comunismul a marcat în mod negativ și de neiertat viața, și una a Emiliei care are își dorește o posibilă revenire la istoria pierdută. Doamna Rozalia întruchipează victima regimului comunist, cu alte idealuri decât cele impuse sau inoculate de partid.

Emilia Apostoae, asaltată de ideile revoluționare și liberale ale fiicei sale, de istoria nedreaptă a Rozaliei și de dorințele cu totul neașteptate a fostelor colege de muncă încearcă un sentiment de frustrare și resemnare. Pusă față în față cu sine, protagonista își analizează comportamentul și valorile fără însă o modificare a acestora. De aceea, baba comunistă devine un tip literar desprins din realitatea contemporană: *Mulți dintre foștii comuniști acu îs mari patroni, ce, nu știai? Pe unde te duci, dai peste ei. Deși peste unul am dat unde mă așteptam mai puțin, la mănăstire.*

Dan Lungu reușește să construiască portretele unor personaje feminine emblematică, care întrunesc într-un mod elocvent caracteristicile unor tipologii feminine reprezentative din regimul comunist sau cel ce i-a urmat. Întâlnim în aceste romane de mici dimensiuni un apel la conștiința colectivității prin care sunt dezvăluite întâmplări din epoca socialistă, motive emblematică ale acelor vremuri și comportamente specifice. Sunt prezente tipologii ușor recognoscibile din „epoca de aur”, fiecare creând un eveniment narativ prin povestea vieții lor. Romanele lui Dan Lungu (re)construiesc nu perioada de dinainte de '89, ci sentimentul

prezent al aducerii aminte. Personajele sale sunt toate tributare acestei stări de perpetuă retrăire, dar din două perspective: pe de o parte cea din interiorul ficțiunii – a personajelor, iar pe de altă parte cea de la un nivel superior, naratorial ce construiește întreg universul ficțional. Și prin aceasta, în literatura română se conturează din ce în ce mai puternic tipologia nostalgicului și, prin metafore și motive specifice, imaginea României comuniste ca topos literar.

Bibliografie

Cernat, Paul; Manolescu, Ion; Mitchievici, Angelo; Stanomir, Ioan, *Explorări în comunismul românesc*, vol. III, Polirom, Iași, 2008.

Lungu, Dan, *Raiul găinilor*, Polirom, Iași, 2007.

Lungu, Dan, *Sunt o babă comunistă*, Polirom, Iași, 2011.

Sandu, Paul, *Întâlnirea cu destinul* în „România literară”, nr. 10, 2007.